

Muuttuva varhaiskasvatus ja muuttuvat kelpoisuusehdot

11.6.2025

Yhteiskunnan näkökulmasta päiväkoti voidaan nähdä yhteiskunnan rahoittamana instituutiona, joka on järjestelmä- ja systeemitason näkökulmasta sidoksissa yhteiskunta- ja koulutuspoliittisen päätöksenteon muutoksiin (Alava ym., 2021, s. 132). Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa näitä muutoksia on tapahtunut reilun kymmenen vuoden aikana useita, ja tavoitteena muutoksissa on ollut varhaiskasvatuksen laatutason nosto. Merkittävä muutos on ollut esimerkiksi hallintoalan muutos sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudesta opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen vuonna 2013. Tämä rakenteellinen muutos päätti pitkään kestäneen päivähoidon ajan ja siirryimme varhaiskasvatuksen aikaan (Ranta ym., 2021, s. 60).

Vuoden 2016 varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tulivat velvoittaviksi päiväkoteihin ja vuonna 2018 taas saimme uuden varhaiskasvatuslain (540/2018). Molemmat edellä mainitut ovat jo kokeneet uudistuksia ja tarkennuksia. Tänä vuonna 2025 varhaiskasvatuslaki muuttui siten, että velvollisuus laatia paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma poistui (Opetushallitus, 2025). Paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien poistuminen liittyy pääministeri Orpon hallituksen toimiin normien keventämiseksi eli varhaiskasvatuksen osalta tämä toteutui suunnittelu- ja raportointivelvollisuuden keventämisenä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat uudistuneet viimeksi vuonna 2022 ja tulevat uudistumaan uudelleen tämän vuoden aikana.

Varhaiskasvatushenkilöstön kelpoisuusehdot

Varhaiskasvatuksen moninaisten muutosten seurauksena myös henkilöstölle on asetettu uudenlaisia ammatillisuuden odotuksia (Hjelt & Karila, 2021, s. 98). Yksi suurimmista varhaiskasvatuksen muutoksista onkin tapahtunut varhaiskasvatushenkilöstön kelpoisuusehdoissa, jotka määrittyvät varhaiskasvatuslaissa

(540/2018). Viime vuosina mielenkiinto on kohdistunut vuoden 2018 lain mukanaan tuomaan uuteen kelpoisuuteen ja tehtäväkuvaan eli varhaiskasvatuksen sosionomiin. Kuluvan lukuvuoden aikana taas on puhuttanut päiväkodin johtajan kelpoisuus. Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan 1.1.2030 alkaen päiväkodin johtajalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuuden lisäksi myös kasvatustieteen maisterin pätevyys sekä riittävä johtamistaito. Tutkimustulosten mukaan tällä hetkellä maisteritutkinnon suorittaneiden osuus päiväkodin johtajista on pieni (Vlasov & Ruokonen, 2024).

Päiväkodin johtajan kelpoisuus

Jo pitkään on tunnistettu se seikka, että laadukasta varhaiskasvatusta voi toteuttaa ainoastaan pätevä ja ammattitaitoinen henkilöstö (Vlasov ym., 2018, s. 46). Yksi keskeinen varhaiskasvatuksen laadun indikaattori onkin varhaiskasvatuksen toteuttamiseen varattavat henkilöstö- ja taloudelliset resurssit sekä sellainen henkilöstörakenne, joka tukee varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista (mts. 72). Myös pääministeri Orpon hallitusohjelma tunnistaa tilanteen, jossa suomalaisen varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyy haasteita pätevän henkilöstön saatavuuden suhteen (Valtioneuvosto, 2023, s. 79). Varhaiskasvatushenkilöstön saatavuudessa onkin ollut jo pidempään haasteita varsinkin korkeasti koulutettujen varhaiskasvattajien kohdalla; esimerkiksi Helsingistä puuttuu yli 50 prosenttia pätevistä varhaiskasvatuksen opettajista (Aalto, 2023).

Pääministeri Orpon hallitusohjelmaan on kirjattu, toisin kuin nykyinen varhaiskasvatuslaki ohjaa, että varhaiskasvatuksen johtajan tehtävässä toimiminen mahdollistettaisiin myös varhaiskasvatuksen sosionomi YAMK-tutkinnolla huolehtien riittävästä pedagogisesta ja didaktisesta osaamisesta (Valtioneuvosto, 2023, s. 82). Työ tämän kirjauksen konkretiaan viemiseksi on lähtenyt tänä keväänä vauhdilla eteenpäin. Opetus- ja kulttuuriministeriö (2025) uutisoi tällä viikolla, että se on asettanut työryhmän laatimaan ehdotuksen varhaiskasvatuksen sosionomin ylemmän tutkinnon (SOS YAMK) riittävistä yliopistossa suoritettavista lisäopinnoista päiväkodin johtajan kelpoisuuden saavuttamiseksi.

Tavoitteena tällä lakimuutoksella on saada riittävästi ylemmän korkeakoulututkinnon omaavia päiväkodin johtajia työskentelemään varhaiskasvatukseen. Tämä olisi todella hyvä uutinen varhaiskasvatuskelpoisuuden suorittaneille sosionomeille, joita tälläkin hetkellä opiskelee esimerkiksi meillä SEAMK Master Schoolissa. Ennakoimme aihetta SEAMKissa jo viime syksynä suunnittelemalla täksi kevätlukukaudeksi YAMK-opintojakson Pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksessa. Opintojakso oli suosittu ja se sai osallistujia useista eri ammattikorkeakouluista. Opintojakso on tarjolla myös ensi lukuvuonna.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman työryhmän toimikausi päättyy 31.1.2026, jolloin pääsemme kuulemaan selvitystyön tulokset.

Virpi Nikkola
KM, lehtori
SEAMK

Lähteet

Aalto, M. (2023). Karut luvut julki: Helsingin päiväkotien opettajista puuttuu yli puolet. Helsingin sanomat.

Alava, J., Kovalainen, M.T. & Risku, M. (2021). Pedagoginen johtajuus järjestelmä- ja systeemitason muutoksessa. Teoksessa A-S. Holappa, A. Hyyryläinen, P. Kola-Torvinen, S. Korva & A-S. Smeds-Nylund (toim.) Kasvatus- ja koulutusalan johtaminen. PS-Kustannus, 116–137.

Hjelt, H. & Karila, K. (2021). Varhaiskasvatustyön johtamisen paradoksit. Journal of Early Childhood Education Research, 10(2), 97–119.

Opetushallitus (2025). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistus 2025.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2025). Työryhmä pohtimaan päiväkodin johtajan kelpoisuuden saavuttamista. Uutinen 2.6.2025.

Ranta, S., Sajaniemi, N., Eskelinen, M. & Lämsä, T. (2021). Päivähoidosta varhaiskasvatukseen – Pedagogisen toiminnan edellytykset suomalaisessa päivähoidossa ja varhaiskasvatuksessa. Kasvatus & Aika 15 (2) 2021, 60–72.

Valtioneuvosto (2023). Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58.

Varhaiskasvatuslaki (540/2018).

Vlasov, J. & Ruokonen, I. (2024). Varhaiskasvatuksen johtajuus ja arviointi. Video. KAARO-verkosto.

Vlasov, J., Salminen, J., Repo, L., Karila, K., Kinnunen, S., Mattila, V., Nukarinen, T., Parrila, S. & Sulonen, H. (2018). Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.